

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Waar slaat 'slaan' op? Waarom 'slaan' soms 'beginnen' betekent

Bogaards, M.P.M.

Citation

Bogaards, M. P. M. (2022). Waar slaat 'slaan' op?: Waarom 'slaan' soms 'beginnen' betekent. *Waar Slaat 'slaan' Op? Waarom 'slaan' Soms 'beginnen' Betekent*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3422473>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3422473>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Waar slaat 'slaan' op? Waarom 'slaan' soms 'beginnen' betekent

Maarten Bogaards
Universiteit Leiden

Hoe zeg je in het Nederlands dat je ergens aan gaat beginnen? Inderdaad, gewoon met [het hulpwoord *beginnen*](#). Of eventueel met *starten* of *aanvangen*. Maar wie wat afwisseling wil, kan in plaats van *beginnen* ook ergens aan *slaan*: aan het dansen slaan, aan het zingen slaan, enzovoorts. Waar slaat het eigenlijk op dat *slaan* hier *beginnen* betekent?

Slaan staat in z'n beginbetekenis niet helemaal alleen. Je hebt ook de uitdrukking 'aan de slag', waarin *slag* de naamwoordelijke versie van *slaan* lijkt te zijn, en die zowel los als met een werkwoord een begin aan kan duiden, met name van werkzaamheden:

- [Nu aan de slag tegen voetbalgeweld](#)
- [U wilt nu aan de slag om uw woning aardgasvrij te maken?](#)

'Aan de slag' is trouwens sowieso een enorm populaire uitdrukking voor de titels van allerlei programma's, ondernemingen en andere initiatieven, en voor de slogans daarvan. Let erop en je ziet ze overal. (Sorry alvast.) Op NPO Radio 2 heb je bijvoorbeeld een [muziekprogramma met die naam](#), de Universiteit Antwerpen heeft haar "[online voorbereidingsprogramma](#)" voor toekomstige studenten zo genoemd, en na de gemeenteraadsverkiezing van 2018 [postte de lokale VVD in Zwolle de volgende poster](#):

Onmiddellijk

Wat hebben *slaan* en *slag* met *beginnen* te maken? Ik denk het volgende. De handeling 'slaan', oftewel het uitdelen van een 'slag', duurt maar heel kort. Het voltrekt zich eigenlijk onmiddellijk. Als je 'slaan' probeert uit te rekken in de tijd, bijvoorbeeld door 'drie minuten lang' toe te voegen, kan dat alleen met een herhalingslezing: wanneer je zegt 'Elsje sloeg haar broertje drie minuten lang', moeten er door Elsje wel meerdere slagen zijn uitgedeeld. (Hopelijk voor het broertje in kwestie niet al te veel.)

Dat korte, onmiddellijke van *slaan* en *slag* zien we op een bepaalde manier ook bij *beginnen* terug. Wat *beginnen* doet, is een grens trekken: eerst is er iets niet het geval, daarna wel. Neem 'Tina begint met zingen': eerst zingt ze niet, daarna zingt ze wel. Het moment daartussenin, de overgang van niet naar wel zingen, is de grens die *beginnen* trekt. En dat moment voltrekt zich eveneens onmiddellijk: je zingt niet of je zingt wel, je kunt moeilijk half of gedeeltelijk zingen of zoiets. Het lijkt erop dat dezelfde begingrens ook door *slaan* getrokken kan worden met zinnen als 'Tina slaat aan het zingen'.

Meer voorbeelden?

De gemene deler tussen *slaan*, *slag* en *beginnen* is dus dat ze een tijdgrens kunnen trekken. Als de verklaring hiervoor inderdaad de onmiddellijkheid van *slaan* en *slag* is, dan zou je verwachten dat andere werkwoorden die naar heel korte, onmiddellijke gebeurtenissen verwijzen, ook beginpunten moeten kunnen markeren. Daar ben ik de laatste tijd eens op gaan letten, en inderdaad, dit kan in meer of minder specifieke gevallen ook met andere ‘onmiddellijke’ werkwoorden zoals *barsten*, *breken*, *steken* en *vallen*:

- BARSTEN: in huilen/lachen/woede/dans/enz. uitbarsten
- BREKEN: een fles/verpakking aanbreken, het aanbreken van een nieuw(e) dag/tijdperk
- STEKEN: een sigaret opsteken, in woede/razernij ontsteken
- VALLEN: in slaap vallen

Het zou goed kunnen dat er meer voorbeelden zijn van ‘onmiddellijke’ werkwoorden in het Nederlands die voor beginpunten kunnen worden gebruikt. Of zelfs van uitdrukkingen zoals ‘aan de slag’ waarin we dit terugzien. Daarom sluit ik af met een oproep aan de lezers: heeft u meer voorbeelden van werkwoorden of uitdrukkingen waarbij ‘onmiddellijkheid’ voor ‘beginpunt’ wordt ingezet? Ik hoor ze graag. Dan sla ik ermee aan de slag.

De observatie dat onmiddellijkheid en het trekken van een begingrens in het Nederlands samenhangen, is voortgekomen uit recent corpusonderzoek van mijn hand waarin ik manieren probeer te inventariseren om in het Nederlands ‘beginnen’ uit te drukken. Het artikel dat over deze studie rapporteert, is eind juni verschenen in een themanummer van het tijdschrift Languages. Het is open access beschikbaar via <https://www.mdpi.com/2226-471X/7/3/158>.